

SELETUSKIRI

regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Maaeluministri 15. detsembri 2016. a määruse nr 69 „Põllumajandusloomade aretustoetuse saamiseks esitatavad nõuded ning toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord“ muutmise“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määruse eelnõus kavandatakse maaeluministri 15. detsembri 2016. a määruses nr 69 „Põllumajandusloomade aretustoetuse saamiseks esitatavad nõuded ning toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord“ (edaspidi *määrus nr 69*) põllumajandusloomade tõuraamatu ja aretusregistri pidamise ning jõudluskontrolli läbiviimise ja geneetilise väärtuse hindamise eest aretusühingule ja aretusettevõtjale makstava toetuse arvestamiseks kasutatavate ühikumäärade muutmise.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi toiduohutuse osakonna nõunik Sirje Jalakas (625 6578, sirje.jalakas@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi eelnõule on teinud sama ministeeriumi õigusosakonna nõunik Diana Rammul (diana.rammul@agri.ee). Keeleliselt on eelnõu toimetanud sama osakonna peaspetsialist Leeni Kohal (5698 3427, leeni.kohal@agri.ee)

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu § 1 punktide 1–5 kohaselt muudetakse määruse nr 69 § 5 lõiget 2. Paragrahvi 5 lõike 2 punktides 1–9 on kehtestatud tõuraamatu ja aretusregistri pidamise kulude hüvitamiseks antava toetuse ühikumäärad aretusühingule maksimaalse toetuse summa arvutamiseks. Ühikumäärad on kehtestatud loomaliikide ning tõugude kaupa. Ühikumäärade muutmisel on võetud arvesse riigieelarve vahendite vähenemist 2025. aastal. Samuti on ühikumäärade muutmisel võetud arvesse riigi kohustust säilitada loomageneetilisi ressursse (tulenevalt Rio konventsioonist). Kuna selles osas on kõige suuremas ohus just ohustatud tõugude loetelusse kantud tõud (vt maaeluministri 21. detsembri 2018. a määrus nr 82) ning ka teised kohalikud loomatõud, siis on tõuraamatu pidamise ühikumäärad ohustatud tõugude ning ka teiste kohalike tõugude puhul jäetud samaks. Määruse nr 69 § 5 lõike 2 punktides 1, 3, 4, 5, 7 ja 8 kehtestatud ühikumäärad muudetakse. Ühikumäärasid vähendatakse kuni 10% võrreldes varem kehtinud ühikumääraga rahvusvaheliste loomatõugude ja teiste loomatõugude puhul, kelle aretuses kasutatakse suures enamuses aretusprogrammis lubatud rahvusvahelistesse tõugudesse kuuluvatelt loomadelt saadavat aretusmaterjali.

Eelnõu § 1 punktide 6 ja 7 kohaselt muudetakse määruse nr 69 § 5 lõiget 4. Paragrahvi 5 lõike 4 punktides 1–7 on kehtestatud jõudluskontrolli läbiviimise ja geneetilise väärtuse hindamise kulude hüvitamiseks antava toetuse ühikumäärad aretusühingule maksimaalse toetuse summa arvutamiseks. Ühikumäärad on kehtestatud loomaliikide ning tõugude kaupa. Ühikumäärade muutmisel on võetud arvesse riigieelarve vahendite vähenemist 2025. aastal. Ka nende ühikumäärade muutmisel on võetud arvesse riigi kohustust säilitada loomageneetilisi ressursse. Sarnaselt eelkirjeldatud tõuraamatu pidamise kulude hüvitamiseks antava toetuse ühikumäärade muutmisele on jõudluskontrolli läbiviimise ja geneetilise väärtuse hindamise kulude hüvitamiseks makstava toetuse ühikumäärade puhul jäetud muutmata ohustatud tõugude ning muude kohalike tõugude kohta antava toetuse ühikumäärad, kuna nende tõugude säilimine on enamiku tõugude puhul kriitilises olukorras. Rahvusvaheliste tõugude ning teiste tõugude puhul, kelle aretuses kasutatakse vastavalt aretusprogrammile suures enamuses rahvusvahelistesse

tõugudesse kuuluvatelt loomadelt saadavat aretusmaterjali, vähendatakse ühikumäärasid kuni 10%. Rohkem vähendatakse sigade jõudluskontrolli läbiviimise ja geneetilise väärtuse hindamise kuude hüvitamiseks antava toetuse ühikumäära. Seoses raske olukorraga seakasvatuses (odava sealiha import ja seakatk) tõsteti 2016. aastal seda ühikumäära ebaoproportsionaalselt palju võrreldes teiste loomaliikide puhul antava toetuse ühikumääradega. Praeguseks on olukord seakasvatuses stabiliseerunud ja et vähendatud riigieelarve vahendite tingimustes oleks kõigil aretusühingutel võimalik oma aretustööd jätkata, vähendatakse sigade jõudluskontrolli läbiviimiseks antava toetuse ühikumäär 2016. aasta eelsele tasemele. Samuti vähendatakse vuttide jõudluskontrolli läbiviimise kulude hüvitamiseks antava toetuse ühikumäära, kuna see ühikumäär on loomade arvu suurenedes muutunud ebaoproportsionaalselt suureks võrreldes teiste loomaliikide puhul makstava toetuse ühikumääradega.

Eelnõu § 1 punktis 8 tehakse normitehniline täpsustus ja täiendatakse lisa 1 punkti 3 lahtris 4 olevat teksti viitega määruse nr 69 § 5 lõikele 2¹.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse määruse jõustumisaeg. Määrus jõustub 1. veebruaril 2025, mis on seotud toetuse taotlemise tähtaja algusega.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas komisjoni määrusega (EL) nr 702/2014, Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi põllumajandus- ja metsandussektoris ja maapiirkondades tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 193, 01.07.2014, lk 1–75), ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2016/1012 (tõuaretuse määrus) (ELT L 171, 29.06.2016, lk 66–143).

4. Määruse mõjud

Määrusel on mõjud põllumajandustootjatele ja aretusühingutele.

Määrusel, mille alusel makstakse toetust aretusühingutele, on positiivne mõju nii riigiabi saajatele, kelleks on loomapidajad, kui ka aretusühingutele, kes on loomapidajatele teenuste osutajad. Aretustoetuse abil hüvitatakse aretajatele aretusühingute poolt osutatava teenuse kulud osaliselt või tervikuna.

Riigiabi reeglite kohaselt on lubatud hüvitada tõuraamatu- ja aretusregistri pidamise kulusid kuni 100%. Samas ei ole see riigile kohustus ning juhul, kui riigieelarve vahendid ei ole piisavad kogu kulu hüvitamiseks, tuleb aretusühingutel leida ülejäänud vahendid oma tuludest.

Jõudluskontrolli läbiviimise kuludest on riigiabi reeglite kohaselt lubatud hüvitada kuni 70% loomapidajale osutatava teenuse maksumusest. Ka siin on olukord sarnane tõuraamatu pidamise puhul kehtiva olukorraga.

Aretustoetust saab taotleda aretusühing, kellel on tegevusluba ning kelle aretusprogramm on asjaomase tõu aretamiseks heaks kiidetud kolm aastat enne toetuse taotlemise perioodi algust.

Kuna eelarvevahendite kärpe tõttu ootab kõiki aretusühinguid ja aretusettevõtjaid ees toetuse summa vähendamine, siis lähtuvalt riigi prioriteetidest on kavandatud toetada ennekõike puhtatõuliste loomade aretust. Sellest tulenevalt jäävad toetussummad väiksemaks sõltuvalt sellest palju on konkreetset aretusühingul loomi nende peetavate tõuraamatute põhiosades ning lisades. Toetuse summa väheneb lisaosas olevate loomade arvu võrra juba jõustunud määruse muutmise tulemusena.

Eelnõu kohaselt säilitatakse ohustatud tõugude loetelusse kuuluvate tõugude ning teiste kohalike tõugude kohta antava toetuse maksmise korral tõuraamatu pidamise puhul sama ühikumäär. Rahvusvaheliste tõugude puhul vähendatakse ühikumäära kuni 10% võrra. Jõudluskontrolli

läbiviimise korral säilitatakse samuti ohustatud ja kohalike tõugude puhul sama ühikumäär, aga seda ühe erandiga. Eesti vuti tõug on samuti kantud ohustatud tõugude loetelusse, aga selle tõu puhul vähendatakse ühikumäära poole võrra, kuna nende loomade arv, kelle puhul viiakse läbi jõudluskontrolli ning hinnatakse geneetilist väärtust, on aastatega ligikaudu 10 korda suurenenud. Sellest tulenevalt on ka ühikumäärade alusel arvatav aretustoetuse maksimumsumma aretusühingule muutunud ebaproportsionaalselt suureks võrreldes teistele aretusühingutele makstava toetusega. Suurenenud loomade arvu tõttu on vähenenud ka ühe looma kohta tehtavate kulutuste arv. Samuti makstakse eesti vuti pidajatele ka ohustatud tõugu looma pidamise toetust. Aretustoetuse maksmiseks ettenähtud eelarve vähenemise tõttu muudetakse ka sigade jõudluskontrolli läbiviimise eest makstava toetuse ühikumäära. 2016. aastal tõsteti seda ühikumäära ebaproportsionaalselt suureks võrreldes teiste loomaliikide kohta makstava toetusega. Põhjenduseks oli raske olukord seakasvatussektoris tulenevalt odava sealihä impordist ning seakatkest. Kuna hinnad on praeguseks stabiliseerunud, seakatku alane olukord läinud paremaks ning toetuse maksmiseks ettenähtud eelarve on vähenenud ligikaudu ühe kolmandiku võrra, antakse muudatuse kohaselt sigade jõudluskontrolli läbiviimise eest makstavat toetust sama ühikumäära alusel, nagu enne selle tõstmist 2016. aastal.

Rahvusvaheliste tõugude puhul vähendatakse nii tõuraamatu pidamise kui ka jõudluskontrolli läbiviimise eest antavat toetust. Nende tõugude puhul on võimalus vajalik aretusmaterjal importida. Seevastu kohalike tõugude puhul saadakse kasutatavat aretusmaterjali vaid Eestis peetavatelt loomadelt. Ning juhul, kui nende loomade arv väheneb sarnaselt varasematele aastatele, ootab peagi ees nende tõugude hääbumine.

Näiteks oli 2023. aasta 1. detsembri seisuga (võrreldes 2022. aasta 1. detsembri seisuga) eesti tumedapealiste lammasteloomade arv langenud tr-s 262 looma võrra (24%) ning eesti valgepealiste lammaste arv on langenud tr-s 329 looma võrra (11,6%). Sama trendi jätkumist võib näha ka 2024. aastal. Kohalike tõugude puhul on hädavajalik jätkata tõuraamatu pidamise ja jõudluskontrolli läbiviimise kulude hüvitamiseks makstava aretustoetuse andmist samas ulatuses. Seda ka määruse nr 69 muutmise kavandatakse ning eeldatavalt on motiveerib see ka aretajaid aretusotsuste tegemisel.

Määrusel ei ole muid mõjusid. Puuduvad mõjud elu- ja looduskeskkonnale, regionaalarengule ning majandusele laiemalt. Samuti puudub määrusel mõju riigi julgeolekule, välissuhetele ja kohaliku omavalitsuse korraldusele. Eelnõuga ei kaasne muid otseseid või kaudseid mõjusid.

Kuna määrusel puudub oluline mõju, ei ole vaja koostada Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ § 65 lõike 2 kohast mõjude analüüsi ega esitada selle aruannet.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamine ei too endaga kaasa lisategevusi ega -kulutusi riigieelarve vahenditest, samuti ei kaasne määruse rakendamisega tulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. veebruaril 2025, mis on seotud toetuse taotlemise tähtaja algusega.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile.

Samuti esitatakse eelnõu arvamuse avaldamiseks kõigile tegevusluba omavatele aretusühingutele ja aretusettevõtjatele.